

Ekspertyza ornitologiczna i chiropterologiczna budynku Centrum Kształcenia Zawodowego w Wysokiem Mazowieckiem przy ul. Pelca 11.

Sporządzono na zlecenie:

Powiat Wysokomazowiecki
ul. Ludowa 15 A
18-200 Wysokie Mazowieckie
NIP: 722-160-00-38

Autor opracowania:

Green Line Grzegorz Grygoruk
(członek zarządu Towarzystwa Przyrodniczego Dubelt, członek i współpracownik Ogólnopolskiego
Towarzystwa Ochrony Ptaków, oraz Polskiego Towarzystwa Ochrony Ptaków)

15-815 Białystok
ul. Porzeczkowa 19/82
NIP: 5422655849
e-mail: greenline.grygoruk@op.pl

Białystok, czerwiec 2025

I. Ptaki w budynkach

Ptaki gniazdujące w budynkach wykorzystują je jako miejsca lęgowe w okresie od marca, nawet do końca września. Miejscami potencjalnego gniazdowania są między innymi otwory wentylacyjne stropodachów, oraz wszelkie szczeliny i ubytki w budynkach. Gatunki, które zakładają tam gniazda i wychowują młode to np.: jerzyk, wróbel, szpak, kawka, kopciuszek, pleszka, pliszka siwa, gołąb miejski, jaskółki: dymówka i oknówka. Dla wielu gatunków, takich jak np. jerzyk, głównym miejscem gniazdowania w Polsce są właśnie budynki. Wszystkie ptaki gniazdujące w budynkach to gatunki znajdujące się pod ochroną. W większości są to gatunki bardzo pożyteczne, gdyż w okresie lęgowym głównym pokarmem piskląt są owady. Ptaki w tym okresie odławiają znaczne ilości „insektów” przyczyniając się do redukcji ich populacji i tym samym chroniąc przed nimi człowieka. Należy też zauważyć, iż otwory w budynkach są nie tylko miejscem lęgów ptaków, ale przez część gatunków używane są przez cały rok jako schronienie noclegowe.

II. Metodyka

W ramach inwentaryzacji budynku przeprowadzono dwie kontrole. Pierwszą wykonano w dniu 24. maja 2025 roku, kolejną dnia 01. czerwca 2025 roku w godzinach wieczorno-nocnych. Jej celem, oprócz inwentaryzacji siedlisk ptaków było wykrycie nietoperzy w badanym budynku.

Obserwacje prowadzono z ziemi przy użyciu lornetki. Miały one charakter dokładnego, kilkukrotnego obejścia całego budynku, oraz jego najbliższego otoczenia. Zwracano szczególną uwagę na obecne na budynku i w jego okolicy ptaki, ich zachowanie oraz ślady mogące świadczyć o zasiedleniu przez nie badanego obiektu: odchody, wypluwki, gniazda, oraz wszelkie ubytki i szczeliny w budynku, miejsca preferowane przez lęgowe ptaki.

W celu wykrycia nietoperzy w inwentaryzowanym obiekcie sprawdzano miejsca ich potencjalnej obecności. Dodatkowo poddano badaną szkołę wieczornej obserwacji w trakcie której próbowano wykryć miejsca wylotu nietoperzy z budynku na wieczorny żer.

Znajdujące się na badanym obiekcie siedliska nietoperzy i ptaków, oraz znalezione miejsca lęgów ptaków były dokumentowane fotograficznie, a informacje o nich zapisywane w formie notatek terenowych. Na ich podstawie został sporządzony niniejszy raport.

III. Teren badań i charakterystyka budynku

Poddany inwentaryzacji przyrodniczej budynek Centrum Kształcenia Zawodowego w Wysokiem Mazowieckiem przy ul. Pelca 11 to dwukondygnacyjny, rozbudowany budynek w kształcie litery Z, z przestronnym poddaszem. Obiekt położony jest we wschodniej części miasta, na osiedlu o gęstej i niskiej zabudowie domków jednorodzinnych. W pobliżu znajduje się też wiele terenów otwartych, zadrzewienia i zakrzaczenia. Samo położenie budynku w bliskim sąsiedztwie terenów otwartych i zazielenionych, z dala od centrum miasta, powoduje, że już tylko ta mozaika siedlisk generuje wiele potencjalnych nisz lęgowych dla szeregu gatunków ptaków, które w okresie lęgowym zasiedlają okolicę badanego budynku.

Fot.1 Poddany inwentaryzacji budynek szkoły CKZ w Wysokiem Mazowieckiem.

IV. Wyniki inwentaryzacji

Okres w którym przeprowadzono inwentaryzację przyrodniczą budynku (przełom maja i czerwca) dawał możliwość stwierdzenia niemal pełnego składu gatunkowego ptaków zasiedlających inwentaryzowany obiekt. Nie było możliwe jedynie precyzyjne określenie liczby lęgowych na budynku wróbli, których część już wcześniej wyprowadziła tu lęgi, a których lotne młode spotkano na badanym terenie.

Odnalezione i opisane w dalszej części raportu siedliska (szczeliny, otwory i ślady obecności ptaków na zewnątrz budynku), oraz zachowanie ptaków przebywających na budynku, świadczą jednak jednoznacznie o tym że monitorowany obiekt jest z całą pewnością zasiedlany przez **oknówki** *Delichon urbicum*, **gołębie miejskie** *Columba livia f. urbana*, oraz **wróble** *Passer domesticus*.

Dokładna obserwacja elewacji budynku pozwala stwierdzić że jest ona nadal w dobrym stanie technicznym. Podobnie jak blaszane wykończenie dachu i orynowanie, które wyglądają na stosunkowo nowe i szczelne.

Fot.2-3 Szczelna elewacja budynku powoduje że budynek jest zasiedlany tylko przez pojedyncze pary ptaków.

Otwory w kominach wentylacyjnych na dachu budynku, które chętnie są wykorzystywane przez np. kawki *Corvus monedula* w celu założenia w nich gniazd, są dobrze zabezpieczone kratkami i nie stanowią obecnie miejsc ich gniazdowania.

Fot.4 Szczelne i solidnie zabezpieczone otwory kominów wentylacyjnych na dachu badanego budynku.

Budynek zasiedlają obecnie pojedyncze pary wróble, których obecność udało się potwierdzić na budynku na podstawie widocznych odchodów i wytarć w miejscach wejść ptaków do gniazd. Zlokalizowane były one w okolicach styku rynien z dachem, gdzie w kilku miejscach, pod blaszanym wykończeniem powstały otwory wykorzystywane przez ptaki. W momencie prowadzenia inwentaryzacji wróble opuściły już te miejsca, po zakończeniu lęgów. Wróble mają jednak kilka lęgów w roku i nie można wykluczyć że jakieś pary przystąpią tu jeszcze w tym roku do kolejnego lęgu.

Fot.5 Liczne odchody na orynnowaniu świadczą o dłuższej obecności w tym miejscu ptaków.

Kolejnym gatunkiem który zasiedla badany obiekt jest gołąb miejski, którego gniazdo odnaleziono na dachu przejścia łączącego dwa segmenty budynku.

Fot.6 Gniazdo gołębia na dachu łącznika między budynkami szkoły.

Najliczniej obiekt zasiedlały jednak oknówki, których kilka czynnych gniazd i liczne miejsca po dawnych próbach lęgu odnaleziono w otworach okiennych i pod dachem głównego wejścia do budynku szkoły.

Fot.7 Gniazdo oknówki pod łącznikiem budynków szkoły.

Fot.8-9 Gniazda oknówki pod dachem budynku i nad głównym wejściem do budynku szkoły.

Pomimo obserwacji i dokładnych oględzin budynku, nie stwierdzono na nim obecności lęgowych kawek. Powodem jest brak odpowiednio dużych otworów i wnęk, które ten gatunek potrzebuje do wyprowadzenia lęgów.

Budynek poddano również obserwacji pod kątem możliwości jego wykorzystania przez nietoperze. Dokładne oględziny budynku i prowadzone wieczorne obserwacje okolicy, nie potwierdziły ich obecności na budynku. Nie odnaleziono też żadnych śladów świadczących o ich regularnym przebywaniu na badanym obiekcie. Budynek okazał się na tyle szczelny, że nie stanowi dla nietoperzy atrakcyjnego miejsca ani jako miejsce rozrodu, ani jako miejsce zimowania.

W rezultacie, inwentaryzacja w trwającym okresie lęgowym ptaków pozwoliła stwierdzić obecność lęgowych ptaków na budynku. Budynek jest jednak nadal dość szczelny i liczba miejsc które ptaki mogą zasiedlić jest tu mocno ograniczona. Śladów lęgów i potencjalnych nisz, które mogły by wykorzystywać ptaki w innych częściach budynku, niż wyżej wymienione, nie odnaleziono.

V. Zalecenia i kompensacje

Odnalezione nieliczne otwory, wnęki i nisze na obiekcie, choć nieliczne, należy traktować jako siedliska lęgowe ptaków.

W przypadku, kiedy zaplanowane prace remontowe będą musiały rozpocząć się w trakcie trwania okresu lęgowego (od początku marca, do połowy października) konieczna będzie dodatkowa wizyta ornitologa, na chwilę przed przystąpieniem do jakichkolwiek prac na elewacji budynku. Pozwoli to stwierdzić, czy rozpoczynające się prace nie spowodują strat w lęgach i ewentualnie pomoże tak pokierować remontem, żeby ten nie stwarzał zagrożenia dla lęgowych tu w tym momencie ptaków.

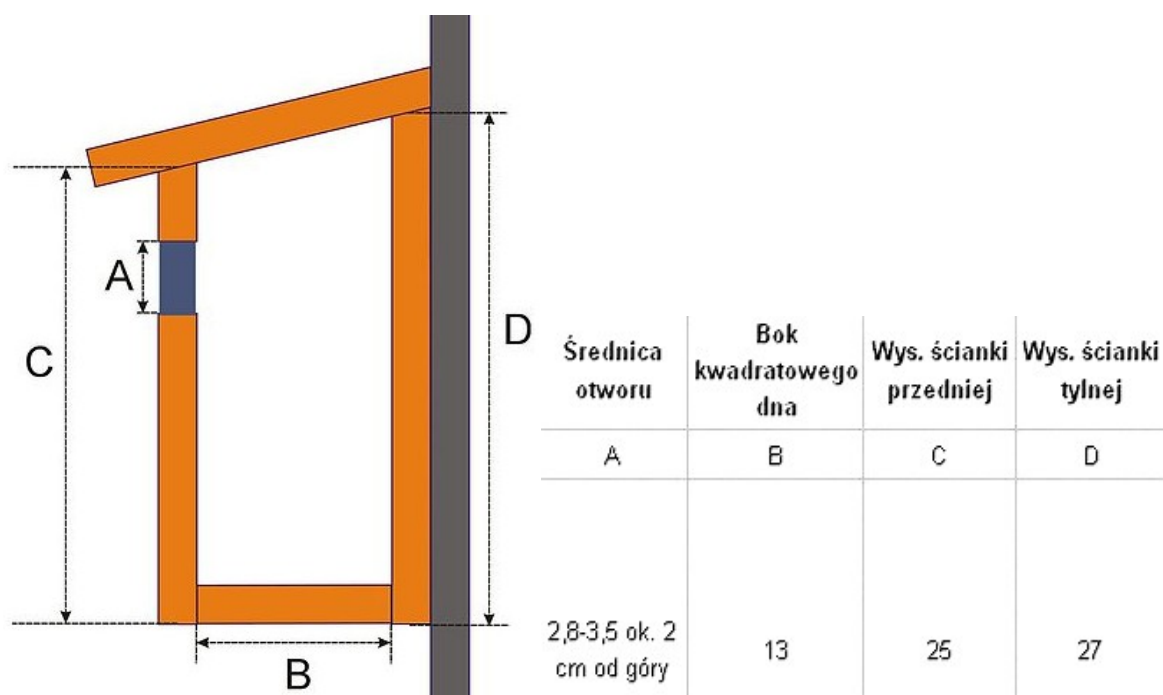
Zastosowanie się do zaproponowanych zaleceń będzie nie tylko najbezpieczniejsze dla przebywających na budynku zwierząt, ale daje również gwarancję na to, że trwające na obiekcie prace nie będą musiały zostać przerwane na skutek zagrożenia ich lęgów.

Charakter prac remontowych prowadzonych na zewnątrz budynku ostatecznie spowoduje przynajmniej czasową utratę siedlisk lęgowych tu ptaków. W celu zrekompensowania im tej straty, zaleca się rozwieszenie zastępczych miejsc lęgowych w postaci budek.

Wszystkie zalecone budki lęgowe muszą pojawić się na budynku do czasu zakończenia remontu!

Lęgowe w budynku wróble chętnie wykorzystają budki specjalnie dedykowane dla tego gatunku. Należy rozwiesić **minimum 5 takich budek**. Budki dla wróbli można rozwiesić zarówno na budynku, jak i na drzewach, ale również na słupach oświetleniowych (w jego górnej części) w bezpośrednim sąsiedztwie remontowanej szkoły.

Dla lęgowych na budynku wróbli przeznaczone są budki typu A.

Rys.1 Schemat budowy budki typu A.

Kompensacje dla lęgowych na budynku oknówek nie są konieczne. Jeśli wymaga tego charakter prac remontowych na obiekcie można usunąć ich gniazda z budynku. **Będzie to możliwe jednak wyłącznie po okresie lęgowym ptaków, gdy młode opuszczą już gniazda.** Wcześniejsza zgoda na ich usunięcie będzie możliwa jedynie po konsultacji z ornitologiem, który potwierdzi na miejscu brak wykorzystywani przez ptaki takiego gniazda.

Oknówki to ptaki mocno konserwatywne pod względem zasiedlenia wybranych przez siebie obiektów i często odbudowują gniazda w tym samym miejscu (pomimo ich usunięcia). Istnieje duże prawdopodobieństwo że ptaki w przyszłym sezonie lęgowym jeśli nie będą przepędzane, założą ponownie gniazda na już wyremontowanym budynku.

Nie ma również potrzeby kompensacji miejsc lęgów gołębi miejskich, na inwentaryzowanym budynku. Gołębie miejskie są gatunkiem mocno elastycznym jeśli chodzi o wybór miejsc na lęgi i po zakończonym remoncie znajdą tu bez problemu nowe powierzchnie do zbudowania gniazd.

VI. Przepisy prawne chroniące ptaki w czasie remontów budynków

Obowiązkiem organów administracji publicznej, osób prawnych i innych jednostek organizacyjnych oraz osób fizycznych jest dbałość o przyrodę będącą dziedzictwem i bogactwem narodowym, o czym mówi m.in. Konstytucja RP oraz art. 4 ustawy o ochronie przyrody.

Wszystkie nietoperze i ptaki, które można spotkać w budynkach, są w Polsce pod ochroną. Niestosowanie się do podanych niżej przepisów grozi określonymi sankcjami prawnymi.

Przystępując do jakichkolwiek prac budowlanych lub remontowych, należy pamiętać, o przepisach prawa chroniących ptaki w budynkach. W przypadku utraty przez ptaki miejsc gniazdowych, należy zapewnić im odpowiednią rekompensatę (budki lęgowe).

Mają tu zastosowanie przepisy zawarte w poniżej wymienionych aktach prawnych:

- Ustawa o ochronie zwierząt z dnia 21 sierpnia 1997 (Dz.U. 2013, poz. 856 ze zm.);
- Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 (Dz.U. 2016, poz. 2134 ze zm.);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U. 2016, poz. 2183);
- Ustawa prawo budowlane z dnia 7 lipca 1994 (Dz.U. 2016, poz. 290 ze zm.);
- Ustawa Kodeks karny z dnia 6 czerwca 1997 r. (Dz.U. 2016, poz. 1137, ze zm.);
- Ustawa o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie z dnia 13 kwietnia 2007 (Dz.U. 2014, poz. 1789);
- Ustawa prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. (Dz.U. 2016, poz. 672 ze zm.).

Na ewentualne zakratowanie otworów stropodachu zgodę musi wydać RDOŚ. Takiej zgody nie otrzymamy jeśli gniazdują tam aktualnie ptaki. Niezależnie od tego czy dany gatunek ptaka podlega ochronie czy też nie, niedopuszczanie dorosłych ptaków do piskląt znajdujących się w gnieździe, jest zabiciem zwierząt ze szczególnym okrucieństwem. Zgodnie z art. 35, ust. 1 Ustawy o ochronie zwierząt, każde nieuzasadnione lub niehumanitarne zabicie zwierzęcia jest przestępstwem, a jeżeli nastąpiło ze szczególnym okrucieństwem - przestępstwem kwalifikowanym z art. 35 ust. 2 tej ustawy. Ustawa prawo budowlane art. 22 ust. 1 pkt. 1 mówi o tym że do podstawowych obowiązków kierownika budowy należy zabezpieczenie elementów środowiska przyrodniczego na terenie budowy, natomiast art. 50 ust.1 pkt. 2 stwierdza kategorycznie, że właściwy organ wstrzymuje roboty budowlane, które mogą zagrażać środowisku.